

מסורת הש"ס

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

נב.

עין משפט
גרי מצוה

(ב) ביק סה. ע"ש. (ג) ע"י היעב טעם חולין נד: ד"ה כסלנ. (ד) ביק סה. ד"ה וני היל"ש רבה. (ה) [מספ] פ"ג. (ו) ר"מ מ"ו. (ז) [מספ] (ח) ר"מ מ"ו. (ט) גל"ס פ"ב (י) ע"ש. (יא) [מספ] (יב) [מספ] (יג) [מספ] (יד) [מספ] (טו) [מספ] (טז) [מספ] (יז) [מספ] (יח) [מספ] (יט) [מספ] (כ) [מספ]

מוסף רש"י

רש"י. ל"גון ז' ע"ז ד"ה.

שמונה פונדיונות. שנות כשאר אונאה: בכריס. שיש שס שולחני עד כדי שיראה לשולחני: ככפרים. שאין שס שולחני: עד ערבי שנסוף. שנה להוילאה ערוב שנה לפעודת שנה אז יעד אם יוכל להוילאה ויקבלה ממנו: ואם היה י"ב חדש כו'. בגמרא^(א) פריך הא אמרת עד ערבי שנסות: ואין לו עליו אלא סרעופת. מפרש בגמרא^(ב) ונאנסה. בחילול מעשר שני. ובגמ'^(ג) מפרש אם כשהיה אם כסלנ יפה: לפי שאינה מדה זו של פוסלי מטבע שבזיל חקרין מעט אלא נפס רעה: גמ'^(ד) ורמינסי כמה סהא סלע חסירה ויהא כה אונאה. אלמא כהני שיעורי הוא אונאה ומתני' קמני ולא יהא אלמא כהני שיעורי לאו אונאה היא עד לזכא טפי: אמר רב ספא. לעולם אימא לך כהני שיעורי היא אונאה ולא יהא דמתני' לאו אשיעורא קאי אלא אפחות מכשיעור קאי: מלמטה למעלה קשישי. וה"ק סלע הסומת והולכת עד כמה יכול להוילאה עד שפחת שיעור כן וכן ומיזון שהינע לשיעור הוה יהא כה אונאה: ופנא כרא. דנקט ויש כה: מלמעלה למטה קשישי. סלע שפחתה כמה פחתה להית כה אונאה מפרש כל פחתה גדולה שנה כגון שבע איסרות או שס או חמש היא אונאה עד ד' והיא ככלל אבל למנא דידן אין רבועה ככלל לא יהא על כרחך לא מיתוקמא אלא כהני: ומאי שנא כעלוי. סתם סחורה דתנן כהו לעיל (דף טז:): שנות למקח: ר"ש היא. דגבי סלע אית ליה שנות: עשיק לגבי. ה"רין לכסות גופך ונביך קנה בזיקר: ושוי לכריסך. למחלך לא תקנה אלא בשוין: עשיק. ל"גון יוקר הוא ומיכרו בחזרו נכר (לקמן דף ע"ד:). כחמרא דאמימר עשיק ער: כיון דלא פני ליה. שאינו יולא כהולאה: יפר על כן מוכרה בשויה. לקמיה^(ה) מפרש לה ימירה על כן שלא פחתה כדי אונאה: מוכרה בשויה. כסלע יפה: כסלע עד שקל. סלע בעטובי פוחת והולך עד שקל מותר לקיימו דאין עשוי לרמות בו בני אדם למוכרו כסלע יפה לפי שפחת שלו ויכר אבל משפחת משקל לא יקיימו לפי שנה לרמות ולמוכרו כמורת שקל שאין פחת שלו ויכר לגבי שקל מתוך שהוא רחב שבחילה היה סלע אינו נראה חקר משקל. שקל הוא מטבע של חצי סלע ודינר מטבע קטן שנים מהם יש כשקל: דינר עד רובע. והא ים דינר נפחת עד שפחת על רובע מותר לקיימו. קס"ד רובע דינר קאמר ולקמיה פריך מאי שנא סלע

תנא דידן קשישי בלמטה ולא עד ככלל דכד' אסרין ים אונאה דנגמרא אמרין מאן מנא עלית ר"ש היא דאמר ח' פונדיון היוין אונאה: ותנא ברא קשישי בלמעלה אבטתה. אי גרסינן בכרימא עד כמה אחי שפיר דחשיב מלמעלה למטה וסבר עד ועד ככלל אבל אי לא גרסינן לא הוה לרין למימר דחשיב מלמעלה למטה אלא כמשמעו כמה יהא אונאה ד' אסרין ואגב דקאמר למנא דידן מלמטה למעלה נקט למנא כרא מלמעלה למטה:

עשיק לגבי. ור"מ התינא נתלנה לוקח נתלנה מוכר מאי איכא למימר והתינא כמות פירות מאי איכא למימר וי"ל דלא פלוג רבנן ועי"ל דעיקר הטעם היו סלע כיון דלא פני לא מחיל:

ולא קתני עד רביעי. ואע"ג דרובע מאי למיהו נמי רובע דינר כדמין כפ"ק דכריתות (דף טו.) זו כיוס עמדו כרבעתיס והיינו רובע דינר כדפי' התם וכן אמרין התם גר שמתגבר לרין שפירש רובע לקיטו מ"מ אי מיירי הכא כרובע דינר הי"ל למימתי רביעי דלא נעטי כרובע שקל:

אמר אבי פחתה סלע יותר סבדי אונאה איסר אסור להוציאה. פרש"י ביפה ור"מ פשיטא ורבא נמי שהקשה אפילו משהו נמי היה לו להקשות אפי' כדי אונאה נמי וי"ל דמיירי אפי' נדעמו להחזיר האונאה אסור כיון דהמקח טעות הוא אבל כדי אונאה מותר להוילאה ביפה ובלבד שיחזיר האונאה אם יתבענו הלה קודם שיראה לשולחני ומותר כיון שהמקח מתקיים ופחות מכדי אונאה מוכרה ביפה אפילו אם אין דעתו להחזיר אונאה משום דהוי לאלתר מחילה רבא אמר פחתה איסר לדינר אסור להוילאה ביפה אם אין דעתו להחזיר משום דהוי אונאה כרי"מ ועוד יש לפרש אמר אביי כו' אסור להוילאה אפילו כשהיה וסבר כמ"ד כסמוך יתר על כן יקוח אבל פחות מאיסר שרי להפסד מרובה חששו ולא להפסד מועט ורבא דקאמר אפי' משהו נמי לית ליה האי סברא ומאי נמי סבר רבא כין כמ"ד יקוח כין כמ"ד יקיים: יתר על כן יקוח. ולא ימכרנו לתגר מני נמי קאי אפחתה יתר מכדי אונאה וה"פ אפילו ע"מ לנוקבה לא ימכרנו לתגר ולחרס אבל לאחרים ימכור על מנת לנוקבה ולמ"ד יתר על כן יקיים לא ימכרנו לתגר לא קאי אלא אכסלע עד שקל דאמר פחתה יותר משקל ואהא קאי לא ימכרנו לתגר כו': והתקנה

א"שמונה פונדיונות שני פונדיונים לדינר עד מתי מותר להחזיר בכרכים עד כדי שיראה לשולחני בכפרים עד ערבי שנסות יאם היה מכירה אפי' לאחר שנים עשר חדש מקבלה הימנו ואין לו עליו אלא חרעומת יגונתה למעשר שני ואינו חושש שאינו אלא נפש רעה: גמ' ורמינדי עד כמה תהא הסלע חסירה ויהיה בה אונאה אמר רב פפא לא קשיא (ה) תנא דידן קא חשיבי מלמטה למעלה תנא ברא קא חשיבי מלמעלה למטה מאי שנא בסלע דפליגי ומאי שנא במלית דלא פליגי אמר ר' רבא מאן תנא מלית ר"ש היא אביי אמר מלית עד שנות מחיל אינשי דאמרי אינשי עשיק לגביך ושוי לכרסך סלע כיון דלא סני ליה לא מחיל גופא עד כמה תהא הסלע חסירה ויהא בה אונאה ר"מ אומר ארבעה איסרות איסר לדינר ר' יהודה אומר ד' פונדיונות פונדיון לדינר ר"ש אומר שמונה פונדיונות שני פונדיון לדינר יתר על כן מוכרה בשויה יעד כמה תיפחת ויהא רשאי לקיימה בסלע עד שקל כדינר עד רובע פחות מכן איסר אסור (להוציאה) ו"הרי זה לא ימכרנה לא לתגר ולא לחרם ולא לחרג מפני שמרמין בה את אחרים אלא יקבנה ויתלנה בצואר בנו או בצואר בתו אמר רב בסלע עד שקל כדינר עד רובע מאי שנא בסלע עד שקל ומאי שנא כדינר עד רובע אמר אביי 'מאי רובע דקתני נמי רובע שקל אמר רבא דיקא נמי דקא תני רובע ולא קתני רביעי ש"מ למה ליה למתלייה לדינר בשקל מלחא אגב אורחיה קמ"ל דאיכא דינר דאתי משקל מסייע ליה לר' אבי דא"ר אבי דינר הבא משקל מותר לקיימו דינר הבא מסלע אסור לקיימו: פחות מכן איסר אסור (להוציאה): מאי קאמר אמר אביי הכי קאמר פחתה סלע יותר מכדי אונאה איסר אסור אמר ליה רבא אי הכי אפילו משהו נמי אלא אמר רבא פחתה סלע איסר לדינר אסור וסתמא כר"מ תנן התם ס"ה סלע שנפסלה והתקינה שיהא שוקל בה משקלות טמאה עד כמה תיפחת ויהא רשאי לקיימה לסלע שני דינרים פחות מכן יקוח יתר על כן מאי אמר רב הונא פחות מכן יקוח יתר על כן יקוח אבי אמר פחות מכן יקוח יתר על כן יקיים מיתבי יתר

דלא מני לשהויי אלא עד חצי ודינר עד רובע משחקר ועמד על פחות מוכרע לא יקיימו דלתי לאפקויה כרובע: פתום מאן איסר אסור. לקמיה מפרש: לא ימכרנה. זו שאמרו אסור לקיימה לא התירו לו שיעברנה דמיה לא לתגר: ולא לחרס. אדם אגס: ולא לפרג. רוחא שמרמין כה אם אחרים. ומיראה יקבלה מידס ביפה: רובע שקל. מטבע קטן של חצי דינר והוא הקרוי בגמרא סלע מדינה: לפה ליה למסליה לדינר בשקל. לימא כדינר עד חצי זוז: דאפי' משקל. אם פחת השקל עד חצי ונעשה דינר: מוסר לקיימו. ולהוילאו כדינר: דינר סכא מלמטה אסור לקיימו. אפי' להוילאו כדינר דמתוך שהוא בא ממטבע עבה ורחבה טועין בו לאמדו בשקל ואחי לקבולי כמורת שקל: מאי קאמר. הא ליכא למימר פחות מיכן דאם עמד סלע על פחות משקל או אם עמד דינר על פחות מרובע איסר אסור לקיימו. דמאי איריא איסר אפילו משהו נמי דהא אמר כסלע עד שקל וזו לא: יתר מכדי אונאה. לר"מ כדלית ליה לרבי יהודה כדלית ליה: אסור. להוילאה ביפה: עמא. מקבלת טומאה מעתה שהרי עשאה כלי: יקוח. ימחכנה לשנים דלתי לאפקויה בשקל: יפר על כן יקיים. דלגבי סלע מנכרה פחתה ולא מחיליה כסלע: יתר

אמר אבי פחתה סלע יותר סבדי אונאה איסר אסור להוציאה. פרש"י ביפה ור"מ פשיטא ורבא נמי שהקשה אפילו משהו נמי היה לו להקשות אפי' כדי אונאה נמי וי"ל דמיירי אפי' נדעמו להחזיר האונאה אסור כיון דהמקח טעות הוא אבל כדי אונאה מותר להוילאה ביפה ובלבד שיחזיר האונאה אם יתבענו הלה קודם שיראה לשולחני ומותר כיון שהמקח מתקיים ופחות מכדי אונאה מוכרה ביפה אפילו אם אין דעתו להחזיר משום דהוי לאלתר מחילה רבא אמר פחתה איסר לדינר אסור להוילאה ביפה אם אין דעתו להחזיר משום דהוי אונאה כרי"מ ועוד יש לפרש אמר אביי כו' אסור להוילאה אפילו כשהיה וסבר כמ"ד כסמוך יתר על כן יקוח אבל פחות מאיסר שרי להפסד מרובה חששו ולא להפסד מועט ורבא דקאמר אפי' משהו נמי לית ליה האי סברא ומאי נמי סבר רבא כין כמ"ד יקוח כין כמ"ד יקיים: יתר על כן יקוח. ולא ימכרנו לתגר מני נמי קאי אפחתה יתר מכדי אונאה וה"פ אפילו ע"מ לנוקבה לא ימכרנו לתגר ולחרס אבל לאחרים ימכור על מנת לנוקבה ולמ"ד יתר על כן יקיים לא ימכרנו לתגר לא קאי אלא אכסלע עד שקל דאמר פחתה יותר משקל ואהא קאי לא ימכרנו לתגר כו': והתקנה

א"שמונה פונדיונות שני פונדיונים לדינר עד מתי מותר להחזיר בכרכים עד כדי שיראה לשולחני בכפרים עד ערבי שנסות יאם היה מכירה אפי' לאחר שנים עשר חדש מקבלה הימנו ואין לו עליו אלא חרעומת יגונתה למעשר שני ואינו חושש שאינו אלא נפש רעה: גמ' ורמינדי עד כמה תהא הסלע חסירה ויהיה בה אונאה אמר רב פפא לא קשיא (ה) תנא דידן קא חשיבי מלמטה למעלה תנא ברא קא חשיבי מלמעלה למטה מאי שנא בסלע דפליגי ומאי שנא במלית דלא פליגי אמר ר' רבא מאן תנא מלית ר"ש היא אביי אמר מלית עד שנות מחיל אינשי דאמרי אינשי עשיק לגביך ושוי לכרסך סלע כיון דלא סני ליה לא מחיל גופא עד כמה תהא הסלע חסירה ויהא בה אונאה ר"מ אומר ארבעה איסרות איסר לדינר ר' יהודה אומר ד' פונדיונות פונדיון לדינר ר"ש אומר שמונה פונדיונות שני פונדיון לדינר יתר על כן מוכרה בשויה יעד כמה תיפחת ויהא רשאי לקיימה בסלע עד שקל כדינר עד רובע פחות מכן איסר אסור (להוציאה) ו"הרי זה לא ימכרנה לא לתגר ולא לחרם ולא לחרג מפני שמרמין בה את אחרים אלא יקבנה ויתלנה בצואר בנו או בצואר בתו אמר רב בסלע עד שקל כדינר עד רובע מאי שנא בסלע עד שקל ומאי שנא כדינר עד רובע אמר אביי 'מאי רובע דקתני נמי רובע שקל אמר רבא דיקא נמי דקא תני רובע ולא קתני רביעי ש"מ למה ליה למתלייה לדינר בשקל מלחא אגב אורחיה קמ"ל דאיכא דינר דאתי משקל מסייע ליה לר' אבי דא"ר אבי דינר הבא משקל מותר לקיימו דינר הבא מסלע אסור לקיימו: פחות מכן איסר אסור (להוציאה): מאי קאמר אמר אביי הכי קאמר פחתה סלע יותר מכדי אונאה איסר אסור אמר ליה רבא אי הכי אפילו משהו נמי אלא אמר רבא פחתה סלע איסר לדינר אסור וסתמא כר"מ תנן התם ס"ה סלע שנפסלה והתקינה שיהא שוקל בה משקלות טמאה עד כמה תיפחת ויהא רשאי לקיימה לסלע שני דינרים פחות מכן יקוח יתר על כן מאי אמר רב הונא פחות מכן יקוח יתר על כן יקוח אבי אמר פחות מכן יקוח יתר על כן יקיים מיתבי יתר

דלא מני לשהויי אלא עד חצי ודינר עד רובע משחקר ועמד על פחות מוכרע לא יקיימו דלתי לאפקויה כרובע: פתום מאן איסר אסור. לקמיה מפרש: לא ימכרנה. זו שאמרו אסור לקיימה לא התירו לו שיעברנה דמיה לא לתגר: ולא לחרס. אדם אגס: ולא לפרג. רוחא שמרמין כה אם אחרים. ומיראה יקבלה מידס ביפה: רובע שקל. מטבע קטן של חצי דינר והוא הקרוי בגמרא סלע מדינה: לפה ליה למסליה לדינר בשקל. לימא כדינר עד חצי זוז: דאפי' משקל. אם פחת השקל עד חצי ונעשה דינר: מוסר לקיימו. ולהוילאו כדינר: דינר סכא מלמטה אסור לקיימו. אפי' להוילאו כדינר דמתוך שהוא בא ממטבע עבה ורחבה טועין בו לאמדו בשקל ואחי לקבולי כמורת שקל: מאי קאמר. הא ליכא למימר פחות מיכן דאם עמד סלע על פחות משקל או אם עמד דינר על פחות מרובע איסר אסור לקיימו. דמאי איריא איסר אפילו משהו נמי דהא אמר כסלע עד שקל וזו לא: יתר מכדי אונאה. לר"מ כדלית ליה לרבי יהודה כדלית ליה: אסור. להוילאה ביפה: עמא. מקבלת טומאה מעתה שהרי עשאה כלי: יקוח. ימחכנה לשנים דלתי לאפקויה בשקל: יפר על כן יקיים. דלגבי סלע מנכרה פחתה ולא מחיליה כסלע: יתר

אמר אבי פחתה סלע יותר סבדי אונאה איסר אסור להוציאה. פרש"י ביפה ור"מ פשיטא ורבא נמי שהקשה אפילו משהו נמי היה לו להקשות אפי' כדי אונאה נמי וי"ל דמיירי אפי' נדעמו להחזיר האונאה אסור כיון דהמקח טעות הוא אבל כדי אונאה מותר להוילאה ביפה ובלבד שיחזיר האונאה אם יתבענו הלה קודם שיראה לשולחני ומותר כיון שהמקח מתקיים ופחות מכדי אונאה מוכרה ביפה אפילו אם אין דעתו להחזיר משום דהוי לאלתר מחילה רבא אמר פחתה איסר לדינר אסור להוילאה ביפה אם אין דעתו להחזיר משום דהוי אונאה כרי"מ ועוד יש לפרש אמר אביי כו' אסור להוילאה אפילו כשהיה וסבר כמ"ד כסמוך יתר על כן יקוח אבל פחות מאיסר שרי להפסד מרובה חששו ולא להפסד מועט ורבא דקאמר אפי' משהו נמי לית ליה האי סברא ומאי נמי סבר רבא כין כמ"ד יקוח כין כמ"ד יקיים: יתר על כן יקוח. ולא ימכרנו לתגר מני נמי קאי אפחתה יתר מכדי אונאה וה"פ אפילו ע"מ לנוקבה לא ימכרנו לתגר ולחרס אבל לאחרים ימכור על מנת לנוקבה ולמ"ד יתר על כן יקיים לא ימכרנו לתגר לא קאי אלא אכסלע עד שקל דאמר פחתה יותר משקל ואהא קאי לא ימכרנו לתגר כו': והתקנה

א"שמונה פונדיונות שני פונדיונים לדינר עד מתי מותר להחזיר בכרכים עד כדי שיראה לשולחני בכפרים עד ערבי שנסות יאם היה מכירה אפי' לאחר שנים עשר חדש מקבלה הימנו ואין לו עליו אלא חרעומת יגונתה למעשר שני ואינו חושש שאינו אלא נפש רעה: גמ' ורמינדי עד כמה תהא הסלע חסירה ויהיה בה אונאה אמר רב פפא לא קשיא (ה) תנא דידן קא חשיבי מלמטה למעלה תנא ברא קא חשיבי מלמעלה למטה מאי שנא בסלע דפליגי ומאי שנא במלית דלא פליגי אמר ר' רבא מאן תנא מלית ר"ש היא אביי אמר מלית עד שנות מחיל אינשי דאמרי אינשי עשיק לגביך ושוי לכרסך סלע כיון דלא סני ליה לא מחיל גופא עד כמה תהא הסלע חסירה ויהא בה אונאה ר"מ אומר ארבעה איסרות איסר לדינר ר' יהודה אומר ד' פונדיונות פונדיון לדינר ר"ש אומר שמונה פונדיונות שני פונדיון לדינר יתר על כן מוכרה בשויה יעד כמה תיפחת ויהא רשאי לקיימה בסלע עד שקל כדינר עד רובע פחות מכן איסר אסור (להוציאה) ו"הרי זה לא ימכרנה לא לתגר ולא לחרם ולא לחרג מפני שמרמין בה את אחרים אלא יקבנה ויתלנה בצואר בנו או בצואר בתו אמר רב בסלע עד שקל כדינר עד רובע מאי שנא בסלע עד שקל ומאי שנא כדינר עד רובע אמר אביי 'מאי רובע דקתני נמי רובע שקל אמר רבא דיקא נמי דקא תני רובע ולא קתני רביעי ש"מ למה ליה למתלייה לדינר בשקל מלחא אגב אורחיה קמ"ל דאיכא דינר דאתי משקל מסייע ליה לר' אבי דא"ר אבי דינר הבא משקל מותר לקיימו דינר הבא מסלע אסור לקיימו: פחות מכן איסר אסור (להוציאה): מאי קאמר אמר אביי הכי קאמר פחתה סלע יותר מכדי אונאה איסר אסור אמר ליה רבא אי הכי אפילו משהו נמי אלא אמר רבא פחתה סלע איסר לדינר אסור וסתמא כר"מ תנן התם ס"ה סלע שנפסלה והתקינה שיהא שוקל בה משקלות טמאה עד כמה תיפחת ויהא רשאי לקיימה לסלע שני דינרים פחות מכן יקוח יתר על כן מאי אמר רב הונא פחות מכן יקוח יתר על כן יקוח אבי אמר פחות מכן יקוח יתר על כן יקיים מיתבי יתר